

ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΑΡΑΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΥΣΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΑΛΑΡΟΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1981

karistes

ΛΕΟΝΤΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ
ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

9 Πανελλήνιο Συνέδριο

Εκπαίδευση και Πολιτισμός στον 21ο αιώνα

13-14 Απριλίου
2024

ΘΕΜΑ: Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΑΣ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 19^{ΟΥ} ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ.

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΣΤΕΡΓΙΟΣ Ι. ΚΑΛΛΕΡΓΗΣ, ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ/ ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ

Διοικητική, εκκλησιαστική οργάνωση και άτυπα εκπαιδευτικά δίκτυα στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και αρχές του 20^{ου}

- ▶ Τέλη 19^{ου} αιώνα οι Έλληνες της Μακεδονία επεδίωκαν λύσεις τόσο σε διοικητικά ζητήματα όσο και σε εκκλησιαστικά
- ▶ Άμεση συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση και το Οικουμενικό Πατριαρχείο
- ▶ Μείζον ζήτημα το θέμα της άμυνας εξαιτίας της βουλγαρικής διείσδυσης
- ▶ Το 1881 με απογραφή της Οθωμανικής κυβέρνησης ο πληθυσμός ανερχόταν σε 1.607.015 κατοίκους
- ▶ Την περίοδο εκείνη η Μακεδονία ήταν αγροτική περιοχή

Οθωμανική Διοίκηση

- ▶ Το 1864 η Μακεδονία υπαγόταν στο βιλαέτι της Ρούμελης
- ▶ Το ίδιο έτος έγινε νέος νόμος για την επαρχιακή διοίκηση
- ▶ Το 1876 το βιλαέτι της Ρούμελης καταργήθηκε και ενσωματώθηκε στο βιλαέτι της Θεσσαλονίκης
- ▶ Με το νόμο του 1864 δεν ήταν υποχρεωτικό να είναι μουσουλμάνος για να συμμετέχεις στη διοίκηση
- ▶ Οι Χριστιανοί συμμετείχαν στη Γενική Συνέλευση κάθε βιλαετίου με συμβολικό χαρακτήρα

Η εκκλησιαστική αρχή

- ▶ Η δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Μακεδονία διαιρούνταν σε 19 Μητροπόλεις και Επισκοπές
- ▶ Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ήταν υπεύθυνο για την εκλογή και την χειροτονία των Μητροπολιτών
- ▶ Οι Επίσκοποι εκλέγονταν από τις επισκοπή σύνοδο
- ▶ Μετά από την έκδοση βερατίων τόσο ο Πατριάρχης όσο και οι Μητροπολίτες ήταν υπό του Σουλτάνου αλλά θεωρούνταν όργανα του κράτους
- ▶ Μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας έγινε ο χωρισμός των Μητροπόλεων σε Νέες Χώρες και Παλιά Ελλάδα

Η Εκπαίδευση στη Μακεδονία και ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου

- ▶ Η εκπαίδευση στην Μακεδονία την περίοδο εκείνη δεν ήταν οργανωμένη
- ▶ Καθοριστικός ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου και ειδικά του από Θεσσαλονίκης Πατριάρχου Ιωακείμ του Γ΄
- ▶ Η οργάνωσή της ξεκίνησε από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα
- ▶ Σε έκθεση του επιθεωρητή Δ. Σάρρου το 1906 στην επαρχία Θεσσαλονίκης υπήρχαν 4.243 μαθητές
- ▶ Ο πληθυσμός της Θεσσαλονίκης το 1906 ήταν 31.827 κάτοικοι

Συνολική εικόνα της εκπαίδευσης στη Μακεδονία

Κατά το 2^ο μισό του 19^{ου} αιώνα και αρχές του 20^{ου} οι πληροφορίες είναι οι εξής:

- ▶ Στο Βιλαέτι της Θεσσαλονίκης και του Μοναστηρίου λειτουργούσαν συνολικά 1.041 εκπαιδευτικά ιδρύματα σε πόλεις ή κωμοπόλεις
- ▶ Το ελληνικό σχολικό δίκτυο από το β' μισό του 19ου έως και τις αρχές του 20^{ου} διέρχεται σε μία περίοδο διεύρυνσης και στασιμότητας
- ▶ Μεταξύ του 1850-1870 ιδρύθηκαν νέα εκπαιδευτικά ιδρύματα (Δημοτικά σχολεία, Αστικές Σχολές, Παρθεναγωγεία, Νηπιαγωγεία)

Η Επαρχία Πιερίας

- ▶ Ο σημερινός Νομός Πιερίας επί τουρκοκρατίας ήταν Καζάς με την ονομασία Καζάς Κατερίνης
- ▶ υπαγόταν στην επαρχία Θεσσαλονίκης
- ▶ Ο Επίσκοπος Κίτρους ήταν πρώτος μετά τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης υπό τον τίτλο "Επίσκοπος Κίτρους, πρωτόθρονος Θεσσαλονίκης και έξαρχος Πιερίας«
- ▶ Η έδρα της Επισκοπής ήταν το Κίτρος ενώ με την ανύψωση της Επισκοπής σε Μητρόπολη το 1924 η έδρα μεταφέρθηκε στην Κατερίνη

Τα Σχολεία στον Καζά Κατερίνης

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στην Κατερίνη λειτουργούσαν τα εξής σχολεία:

- ▶ 14 Δημοτικά σχολεία με 22 δασκάλους και 1.498 μαθητές
- ▶ 2 Παρθεναγωγεία με 2 δασκάλους και 105 μαθητές
- ▶ 4 Νηπιαγωγεία με 4 δασκάλους και 255 μαθητές
- ▶ 13 Γραμματικοδιδασκαλεία με 13 δασκάλους και 267 μαθητές

Συνολικά λοιπόν 33 σχολεία, 41 διδάσκοντες και 2.215 μαθητές

Ο Κίτρος Παρθένιος και οι προσπάθειες του για την εκπαίδευση στην επαρχία του

- ▶ Ο Παρθένιος Βαρδάκας εκλέχτηκε επίσκοπος Κίτρος το 1904
- ▶ Με την εκλογή του η επισκοπή γύρισε νέα σελίδα
- ▶ Βρήκε την επισκοπή σε άσχημη κατάσταση
- ▶ Τα οικονομικά της εκπαίδευσης στην Κατερίνη ήταν σε άσχημη κατάσταση
- ▶ Συνεργάστηκε τόσο με την Μητρόπολη Θεσσαλονίκης όσο και με το Οικουμενικό Πατριαρχείο για την ανασύσταση της εκπαίδευσης στον Καζά Κατερίνης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- ▶ Η Μακεδονία έκανε ενέργειες για να αποτινάξει τον Τουρκικό ζυγό
- ▶ Στην Μακεδονία η εκπαιδευτική ζωή ήταν σε γενικές γραμμές ισορροπημένη
- ▶ Κύριος ο ρόλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου
- ▶ Στον Καζά Κατερίνης αν και υπήρχε εκπαιδευτική ζωή δεν ήταν ιδιαίτερα ανθηρή
- ▶ Πρωταγωνιστής για την Κατερίνη ήταν ο Κίτρος Παρθένιος, επίσκοπος και πρώτος Μητροπολίτης Κίτρος το 1924 με την ανύψωση της επισκοπής σε Μητρόπολη

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ!!